

กลยุทธ์ขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ชรินทร์ มั่งคั่ง

Strategies in Driving Learning Networks for Social Studies Teachers to Improve Educational Quality of Secondary Learners

Charin Mangkhang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

Faculty of Education, Chiang Mai University, Suthep, Muang, Chiang Mai 50200

Corresponding author. E-Mail address: charinm@hotmail.com

Received: 31 October 2017; Accepted: 16 March 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. วิเคราะห์บริบทที่หนุนเสริมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2. เสนอกลยุทธ์ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงและมีความสมัครใจ จำนวน 37 คน ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการวิเคราะห์บริบทที่หนุนเสริมต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความพร้อมของเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมของเครือข่าย และ 3) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย 2. กลยุทธ์ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) พัฒนาเป้าหมายเครือข่ายเพื่อพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม 2) สร้างความเข้าใจบทบาทภาคีเครือข่ายของทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาให้มีเครือข่ายตามบริบทพื้นที่ 4) พัฒนาระบบการนิเทศหนุนเสริมการมีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ และ 5) จัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ และ 3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ประกอบด้วยครูสังคมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก์ อดีตนายก อบจ. อดีตนายก อบต. อดีตนายก อบป. นักวิชาการการศึกษา และชุมชน ได้รวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันความรู้และทรัพยากรโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้เปิดพื้นที่ให้ชุมชน องค์การภาคประชาสังคม และสถาบันการผลิตครูในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันในทุกภาคส่วนสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คำสำคัญ: กลยุทธ์ เครือข่ายการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษา คุณภาพการศึกษาผู้เรียน

Abstract

This research aims to: (1) analyze the context that reinforces the construction of learning networks of social studies teachers in secondary schools; (2) propose strategies to drive the learning networks of social studies teachers to improve quality in education for learners in secondary schools; and (3) construct a learning network of social studies teachers to improve quality in education of secondary schools learners. The study was conducted by using qualitative methodology. The target groups were selected from 37 voluntary and purposive groups. According to the research finding results, the context that reinforces the learning network consists of three aspects: 1) the availability of learning networks; 2) network activities; and 3) network management. The driving strategic learning network consists of five aspects: 1) to develop network goals for the participation of area-based education development; 2) to construct an understanding of roles for a group network of all sectors of area-based education development; 3) to develop the potential of educational personnel to have a network in the context area; 4) to develop a supervision system for the set-up of a network to develop area-based quality education; and 5) to organize a civil society forum to share innovations to develop area-based quality education. A learning network development of social studies teachers to improve quality in education of learners involves social studies teachers, school directors, educational administrators, supervisors, instructors, educators and communities to cultivate a supportive network that can share knowledge and resources with the goal of quality improvement in area-based education.

This research study suggests learning network construction in schools to support learning spaces in the community and civil society. Local area teacher institutes can participate using best practice guidelines to share educational resources in all aspects and so improve quality in the education of secondary schools learners.

Keywords: Strategic, Learning Networks, Social Studies Teacher, Quality in Education of Learner

บทนำ

เครือข่ายการเรียนรู้ที่ขาดการมีส่วนร่วมในสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และขาดกระบวนการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องของเครือข่ายการเรียนรู้ได้ทำให้ครูขาดโอกาสการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาความเข้มแข็งของวิชาชีพครูได้ ซึ่งครูที่ขาดเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อหนุนเสริมพัฒนาวิชาชีพได้ส่งผลต่อการสูญเสียและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยรัฐไทยนั้นได้ลงทุนกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาในปี พ.ศ.2558 สูงกว่า 5 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) นับเป็นชาติที่ลงทุนด้านการศึกษาสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่วิกฤตคุณภาพการศึกษาไทยยังคงไม่สามารถแข่งขันได้ในเวทีระดับนานาชาติทั้งปัญหาคุณภาพในระดับพื้นที่และปัญหากระบวนนโยบาย การศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจึงก่อให้เกิดความต้อคุณภาพของพลเมืองในประเทศ ปัญหาการศึกษาไทยไม่ใช้การขาด “ทรัพยากร” แต่เป็นการขาด “ประสิทธิภาพ” ในการใช้ทรัพยากร อันเนื่องมาจากการขาด “ความพร้อมรับผิด” (Accountability) ของระบบการศึกษาต่อนักเรียนและผู้ปกครอง หนึ่งในปัจจัยที่ต้องรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาการศึกษาไทย คือ “คุณภาพครู” โดยการคาดประมาณในระยะ 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2556-2570) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสายงานการสอนที่จะครบเกษียณอายุราชการ มีทั้งสิ้น 288,233 คน จำนวนครูที่เกษียณอายุราชการ เกินกว่า 20,000 คน ในแต่ละปี 3 ลำดับแรก คือ ปี 2562 ครูเกษียณอายุราชการสูงสุด 28,246 คน รองลงมาปี 2561 จำนวน 27,952 คน และปี 2560 จำนวน 26,505 คน ซึ่งในระยะ 15 ปีข้างหน้าข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จะเกษียณอายุรวมทั้งสิ้น 270,332 คน โดยสาขาวิชาที่เกษียณมากที่สุด คือ สังคมศึกษา รองลงมา คือ ภาษาไทย พลศึกษา การบริหารการศึกษา และภาษาอังกฤษ ตามลำดับ (Office of the Education Council, 2015) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 40 ยังเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน ในภาพรวมจำนวนครูต่อนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในโอกาส คุณภาพ และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Manokarn, 2017) การแสวงหาวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพครูในสถานศึกษาให้มีศักยภาพขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในอนาคตจึงต้องมีพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินการให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการครูของแต่ละพื้นที่ ในขณะที่สถาบันผลิตครูยังมุ่งผลิตในเชิงปริมาณได้ส่งกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิตครูที่สำเร็จการศึกษาที่ขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อ “คุณภาพผู้เรียน” โดยเป้าหมายในการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษานั้น ต้องการให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งหมด (Office of the Education Council, 2017)

นวัตกรรมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตคุณภาพการศึกษาทั้งระบบนั้นได้นำกรอบแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านประสบการณ์เป็นผู้ประกอบกิจกรรม และนำกิจกรรมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ (Dewey, 1972; Comte, 1974; Sinlarat, 2015) และใช้ทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยง (Connectionism Theory) มาอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) โดยเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่มนุษย์หรือสัตว์ได้เลือกเอาปฏิกริยาตอบสนองที่ถูกต้องนั้นมาเชื่อมต่อ (Connect) เข้ากับสิ่งเร้าอย่างเหมาะสม หรือการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยการสร้างสิ่งเชื่อมโยง (Bond) ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองให้เกิดขึ้น ซึ่งองค์ประกอบหลักของทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การฝึกปฏิบัติของชุมชน นักปฏิบัติออนไลน์ 2) การออกแบบวิธีวิทยาการวิจัย 3) กิจกรรมและเครื่องมือ องค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้ต้องดำเนิน

ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการวิจัยของทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ได้ และการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (Connectivism) จึงเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างพื้นที่ความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้นในสังคมที่เกิดขึ้นจากการสร้างการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาเป็นเครือข่าย (Network) (Thorndike, 1966; Siemens, 2005; Tunhikom, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับสัญญาประชาคมโลกได้ให้สัตยาบันการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 2558 (Millennium Development Goals: MDGs 2015) สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่า “สร้างหลักประกันว่าทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมและสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education: ABE) เป็นการกระจายอำนาจเพื่อบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเพื่อสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จึงต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดงานเมื่อสำเร็จการศึกษา ปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของครูผู้สอนให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างเสรีแบบไร้พรมแดนในยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0 (Office of the Education Council, 2017) ซึ่งการมีเครือข่ายการเรียนรู้จะช่วยเหลื้อมมือกันแสวงหา นวัตกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนจะทำให้เกิดภาคีของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ในพื้นที่เกิดรูปธรรมในการปฏิบัติที่ชัดเจนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพทั้งการผลิตบัณฑิตและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ในขณะที่ผู้ใช้ครูก็ได้มีส่วนรับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมการสร้างชุมชนปฏิบัติการทางวิชาชีพร่วมกับสถาบันผลิตครูที่มีองค์ความรู้ลุ่มลึกในศาสตร์การศึกษาซึ่งเป็นการเติมเต็มศักยภาพให้เข้มแข็งมากขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ครู (Phuvipadawat, Chiengchee, Putthaprasert, Mangkhang, Govittayangkull and Morya, 2009) ดังนั้น การแสวงหาคำตอบว่าบริบทและเงื่อนไขใดบ้างที่จะทำให้เกิดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ กิจกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำมาใช้จะเป็นอย่างไร นอกจากนั้นยังต้องการค้นหาคำตอบว่ามีกลยุทธ์อย่างไรในการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ที่นำไปสู่ความเข้มแข็ง และมีกระบวนการวางแผนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไรที่สามารถนำไปแก้ปัญหาวิกฤตคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนทั้งโรงเรียน ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาครูสังคมศึกษาเชิงพื้นที่ให้มีศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง (Active Citizenship) ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงทั้งในระดับนโยบาย ระดับพื้นที่การศึกษาจนถึงระดับสถานศึกษาเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทที่หนุนเสริมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน
2. เสนอกลยุทธ์ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน
3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับบริบทที่ทำให้เกิดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่ต่างบริบทได้ร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยความพร้อมของเครือข่าย การจัดการเรียนการสอน เครือข่าย และการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษา บทบาทหน้าที่กิจกรรมและการดำเนินงาน และกระบวนการที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ บริบทที่ทำให้เกิดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนโดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชาคมเพื่อสะท้อนคิด และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในขณะที่มีการลงพื้นที่ภาคสนามในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย ผู้วิจัยจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มที่ 1** เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในระดับนโยบาย ซึ่งได้จากการเจาะจงจากบุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและมีความสนใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2 คน ผู้บริหารระดับสถานศึกษา 2 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนชุมชน จำนวน 2 คน รวม 13 คน และ**กลุ่มที่ 2** เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่วิจัย ซึ่งได้จากความสมัครใจและมีความพร้อมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในจังหวัดลำพูน ประกอบด้วยครูสังคมศึกษาในโรงเรียนสวนบุญญูปถัมภ์ จำนวน 19 คน และครูสังคมศึกษาในโรงเรียนป่าซาง 5 คน รวม 24 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 37 คน

การเลือกพื้นที่การวิจัย บริบทจังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมรวมกว่า 4,888 แห่ง ขณะเดียวกันก็กำลังเผชิญกับปัญหาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนที่ไม่ตอบสนองการใช้ผลผลิตจากการศึกษาในระบบทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้เรียนที่เข้าสู่ภาคการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาทักษะฝีมืออยู่นอกระบบประกันสังคม นอกจากนี้ยังมีแรงงานข้ามชาติที่อพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่วิจัยอย่างต่อเนื่อง (Muenratch and Pardthaisong, 2017) รวมถึงมีทรัพยากรของแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในวัยเรียนเป็นจำนวนมากที่จำเป็นต้องให้การศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพและเป็นทรัพยากรบุคคลในการส่งเสริมภาคการผลิตเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในอนาคต ปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาในพื้นที่วิจัย คือ “การศึกษาที่ผลิตบุคลากรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้จ้างงาน” รวมถึงปัญหาเด็กด้อยโอกาสที่ประสบภาวะ “ว่างงาน” อีกเป็นจำนวนมาก (Office of Social Promotion for Learning and Quality Youth, 2011) ผู้วิจัยเลือกสำรวจโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่อยู่พื้นที่ในเมืองและพื้นที่นอกเมือง โดยมีเกณฑ์พิจารณา ประกอบด้วย 1) สถานศึกษามีความตระหนัก (Awareness) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนด้วยกระบวนการวิจัย 2) สถานศึกษามีความพยายาม (Attempt) ในการศึกษาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนโดยมีงานหรือโครงการที่ได้ดำเนินงานอยู่ในระดับหนึ่ง 3) ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารในโรงเรียนมีความสนใจและเต็มใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ตลอดจนมีความมุ่งมั่นและพันธสัญญาร่วมกันในการปฏิบัติงาน และ 4) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลรับผิดชอบโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัดอยู่มีความเห็นชอบ และยินดีสนับสนุนและเข้าร่วมการดำเนินงานในครั้งนี้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจับฉลากรายชื่อจากโรงเรียนต่างบริบทในพื้นที่วิจัยที่ตั้งอยู่พื้นที่ในเมืองและโรงเรียนที่ตั้งอยู่พื้นที่นอกเมืองมาพื้นที่ละ 1 โรงเรียน โดยได้พื้นที่ในเมือง คือ โรงเรียนสวนบุญญูปถัมภ์ มีนักเรียนทั้งหมด 3,122 คน และมีครูทั้งสิ้น 154 คน สำหรับโรงเรียนพื้นที่นอกเมือง คือ โรงเรียนป่าซาง มีนักเรียนทั้งหมด 544 คน และมีครูทั้งสิ้น 57 คน

การวิเคราะห์บริบท ผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายในการวิเคราะห์บริบทเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์บริบท ประกอบด้วย 1) ติดต่อประสานงานโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน

2) ลงพื้นที่ศึกษาสำรวจสภาพบริบทของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดขอบเขตโครงสร้างของเนื้อหาที่ใช้ในการวิเคราะห์บริบท ซึ่งครอบคลุมในด้านภูมิสังคมภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการ วัฒนธรรมขององค์กร กระบวนการจัดการศึกษา ด้านภูมิสังคมภายนอก ประกอบด้วยโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมชุมชน ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ปัจจัยทางบวก ปัจจัยทางลบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สังเคราะห์เป็นกลยุทธ์ที่นำไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามความต้องการชุมชนและสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป้าหมายของเครือข่าย กระบวนการในการขับเคลื่อน ตลอดจนกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินงานของเครือข่าย ขั้นที่ 2 สำรวจโรงเรียนในพื้นที่วิจัย โดยประสานความร่วมมือกับผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 3 เลือกกลุ่มเป้าหมาย 2 โรงเรียนเพื่อเข้าร่วมเครือข่ายโดยครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่มครูผู้สอนสังคมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ กรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขั้นที่ 4 กำหนดโครงสร้างของเครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบด้านเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการดำเนินงาน 2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมการดำเนินงาน 3) องค์ประกอบด้านกลยุทธ์การขับเคลื่อนการดำเนินงาน 4) องค์ประกอบด้านการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงาน และ 5) องค์ประกอบด้านบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ขั้นที่ 5 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ ชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานและการประชุมระดมสมองเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพิจารณาทบทวนกระบวนการในการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อให้ได้ขั้นตอนการดำเนินการที่มีฉันทามติร่วมกันของภาคีเครือข่ายก่อนนำกระบวนการไปขับเคลื่อนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตามสภาพพื้นที่จริงแล้วนำผลจากการดำเนินงานมาถอดบทเรียนเป็นกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนทั้งโรงเรียนในพื้นที่ต่างบริบท

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจในลักษณะภาคีเครือข่ายและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู การเข้าสนทนากลุ่มกับบุคลากรในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเป็นระยะซึ่งมีการนัดหมายผ่านระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคมออนไลน์และมีการสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนการปฏิบัติเชิงวิชาชีพกับบุคลากรในโรงเรียนมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้เกิดบรรยากาศวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ไว้วางใจ เปิดใจยอมรับนวัตกรรมและการแลกเปลี่ยนความรู้แบบจริงใจให้เกียรติและสร้างการยอมรับในการมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนทั้งโรงเรียน และข้อมูลที่ได้จึงได้มาจากการลงพื้นที่ภาคสนามทั้งลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งนำข้อมูลที่ศึกษาเอกสารและการบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงจากการสังเกตภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาจัดระบบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ การจัดเวทีประชาคมคืนผลการศึกษาให้กับโรงเรียนเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ ซึ่งการให้ความหมายกับข้อมูลใช้การตีความจากข้อมูลที่ได้ออกมาเป็นคำสำคัญหรือข้อความที่สื่อความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา แล้วสร้างข้อสรุปและจัดหมวดหมู่จากข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นลักษณะตีความเพื่อหาความหมายหรือแปลความหมายที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัย (Pothisita, 2007; Buosonte, 2013)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บริบทที่หนุนเสริมต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความพร้อมของเครือข่ายการเรียนรู้ คือ สมาชิกต้องเข้าใจเป้าหมายในการจัดตั้งเครือข่าย มีการสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกและวัฒนธรรมองค์กร ต้องให้เวลากับการสร้างความพร้อมก่อนการพัฒนาเครือข่าย มีกิจกรรมสร้างความ

ผูกพันและความรับผิดชอบต่อเครือข่าย มีการตั้งศักยภาพภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด มีการศึกษา สืบหาข้อมูล ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดสื่อ อุปกรณ์ให้พร้อมต่อการดำเนินการ มีแกนนำหรือผู้นำเครือข่ายที่มีคุณภาพ และมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 2) ด้านกิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วย มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง มีการกระตุ้นสื่อสารถึงกันอย่างทั่วถึง มีกิจกรรมสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ มีกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรม พัฒนาสมาชิกในเครือข่าย มีกิจกรรมสืบทอดความเป็นเครือข่าย และมีจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วยมีการจัดทำแผนดำเนินการ มีการจัดช่องทางสื่อสารที่ทันสมัยและเป็น ปัจจุบัน มีการสร้างเจตคติที่ดีในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีกฎหมาย สัญญา ข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน

สำหรับบริบทที่หนุนเสริมทั้ง 3 ด้าน ได้เสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีการประสานงานที่ยืดหยุ่น มีความร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่อง มีความตระหนักถึงความแตกต่างของวัฒนธรรม องค์การ มีความพร้อมรับผิดชอบในผลงานที่เกิดขึ้น มีการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและชัดเจน มีระบบการติดต่อสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ มีระบบสารสนเทศที่ดี มีการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกที่ดี มีการกำหนดกลไกสร้างแรงจูงใจ มีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ มีระบบการดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหา มีการสร้างคุณภาพผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง มีระบบการนิเทศเสริมพลัง ติดตามแบบมีส่วนร่วม ประสานงานที่เหมาะสม มีทีมงานและการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง มีความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อเครือข่าย มีศูนย์เครือข่ายประสานงานที่เป็นระบบ มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดี และมีการประเมินผล และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง

2. กลยุทธ์ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนตามกรอบ ในการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลที่ดำเนินการ 4 ระยะ ประกอบด้วยแผนดำเนินการระยะที่ 1 เป็น แผนเกี่ยวกับการจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ แผนการดำเนินงานระยะ 2 เป็นแผนเกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อติดต่อทาง ปัญหาให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ได้ทางเลือกในการสร้างนวัตกรรมขับเคลื่อนคุณภาพ การศึกษาผู้เรียน 3) แผนการดำเนินงานระยะ 3 เป็นแผนเกี่ยวกับการทดลองใช้นวัตกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ 4) แผนดำเนินงานระยะ 4 เป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อนให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) พัฒนาเป้าหมายเครือข่ายเพื่อพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม 2) สร้างความเข้าใจบทบาท ภาวดีเครือข่ายของทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาให้มีเครือข่าย ตามบริบทพื้นที่ 4) พัฒนาระบบการนิเทศหนุนเสริมการมีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ และ 5) จัด เวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยสร้างกลไกให้ผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สามารถมองเห็นเป้าหมายร่วมกันในแต่ละระยะของการดำเนินการ และในขั้นตอนของกิจกรรมต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและผลคาดหวังได้ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินเครือข่ายของครู ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากความร่วมมือกันของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนใน พื้นที่ได้มีจุดมุ่งหมายในการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาทั้งระบบนี้ได้รวมถึงการนำเสนอ ผลงานของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) เทียบเคียงกับผู้อื่นได้ โดยกลยุทธ์ การขับเคลื่อนนี้จะมีการใช้กระบวนการจัดการความรู้มาเกี่ยวข้องด้วยแผนการดำเนินการทั้ง 4 ระยะดังกล่าวได้ผ่านการ ผ่านการวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้าน 1) ความเหมาะสมในการนำไปใช้ (Appropriateness) 2) ความเพียงพอ (Adequacy) โดยกำหนดเป้าหมายกิจกรรม ผู้มีส่วนร่วม ระยะเวลา และความคาดหวังที่มีความพอดี และ 3) ความเห็น นันทามติ (Consensus) ระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับผลการดำเนินพัฒนาให้มีเครือข่ายการเรียนรู้

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนต่างบริบท ประกอบด้วยครู สังคมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ คณาจารย์ในสถาบันการผลิตครูในพื้นที่ นักวิชาการ ศึกษา และชุมชน ได้รวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันความรู้และทรัพยากร โดยมีเป้าหมายในการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีกระบวนการเพื่อสร้างเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งประกอบด้วย 10 ขั้นตอน โดยมี รายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยมีกรอบการดำเนินการที่สำคัญ คือ 1) จัดทำข้อตกลงระหว่างสถาบันผลิตครูระดับพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) สถานศึกษามีการวิเคราะห์ปัญหาและสิ่งที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน 3) สถานศึกษาวางแผนแสวงหานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) สถาบันผลิตครูในพื้นที่ให้ความรู้ โดยการถ่ายทอดนวัตกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกของเครือข่ายเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการที่นำไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 5) สถานศึกษานำนวัตกรรมกิจกรรมเทคนิควิธีการไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา นำข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น 6) สถาบันผลิตครูในพื้นที่และสำนักงานเขตพื้นที่มีนิเทศ ติดตาม หนุนเสริมการจัดการชั้นเรียน มีเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประเมินผล ความก้าวหน้า และข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ วิจัย ปรับปรุง พัฒนา นวัตกรรมกิจกรรมเทคนิควิธีการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และ 7) สถานศึกษาและชุมชนให้การหนุนเสริมครูผู้สอน การอำนวยความสะดวก ร่วมวางแผน ดำเนินการพัฒนา ติดตามการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ที่สามารถแข่งขัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

3.2 พัฒนาวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู สำนักงานเขตพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษา รวมพลังกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถแข่งขันอย่างยั่งยืนได้

3.3 สร้างความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมาย โดยระดมทรัพยากรทางด้านบุคลากร นวัตกรรมทางการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิควิธีการมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ค่านิยมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.4 พัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยการนำความรู้ความสามารถที่อยู่ภายในตัวของสมาชิกเครือข่ายมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาศักยภาพจะส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งสมาชิกของเครือข่ายต้องมีคุณสมบัติประกอบด้วย 1) ต้องเข้าใจในเป้าหมายของเครือข่าย 2) ต้องเป็นบุคคลเสียสละ 3) ทุ่มเทอาสาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ และ 4) สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

3.5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามโครงสร้างของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยมีประธานเครือข่ายการเรียนรู้ คณะกรรมการบริหารเครือข่าย และงาน 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่ม/บริหารทั่วไป กลุ่มงานวิชาการเครือข่าย กลุ่มงานวางแผนพัฒนาเครือข่ายและสารสนเทศ และกลุ่มงานวิจัยและประเมินผล

3.6 ส่งเสริมความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายหลักและเครือข่ายระดับปฏิบัติเพื่อให้มีหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารของเครือข่าย ประกอบด้วยประธาน และคณะกรรมการบริหารเครือข่าย โดยมี 3 งานรองรับ ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ 1) เครือข่ายหลัก ได้แก่ สถาบันการผลิตครูในพื้นที่ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน และเป็นแหล่งผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทางด้านวิชาการเป็นผู้ประสานงานติดตามและประเมินผล 2) สถานศึกษา ได้แก่ ครูเน้นไปในทางค้นหาคำปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในสถานศึกษาร่วมกับเครือข่ายหลัก แสวงหาวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน พัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรม กิจกรรมเทคนิค วิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ดำเนินการวัดและประเมินผลการใช้นวัตกรรม กิจกรรมเทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเน้นไปในทางการให้การหนุนเสริมและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถาบันการผลิตครู สถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวางแผนวิจัยค้นหานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนและร่วมติดตามและประเมินผลของเครือข่าย

3.7 ส่งเสริมศักยภาพการดำเนินงานกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในสถานศึกษาร่วมมือกัน วางแผน คำนวณนวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ส่งเสริมให้สมาชิกในเครือข่ายให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้นวัตกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมเทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน สมาชิกในเครือข่ายนำนวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิควิธีการไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน มีการประชุม เชิงปฏิบัติการนำเสนอผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ศึกษางานภายในเครือข่าย และนอกเครือข่าย การติดตามหนุนเสริมและการประเมินผลการใช้งานนวัตกรรม และการวิจัยพัฒนานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการที่ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเชิงพื้นที่

3.8 พัฒนาแผนกิจกรรมขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการ วางแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายรองรับทั้งในส่วนกลางระดับนโยบายและเครือข่ายเชิง พื้นที่ระดับปฏิบัติ แนวทางการบริหารจัดการมีการยึดหลักธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ โปร่งใส บริหารตนเอง รับผิดชอบ ตรวจสอบ ถ่วงดุล กิจกรรมการขับเคลื่อนที่สำคัญในลักษณะการจัดการความรู้ (Knowledge Management) การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศของเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพเพื่อการติดต่อ สื่อสาร และใช้ ข้อมูลร่วมกันอย่างจริงจัง การใช้กิจกรรมการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) อย่างต่อเนื่องระหว่างศูนย์เครือข่าย พี่เลี้ยงที่มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) กับศูนย์เครือข่ายเกิดใหม่ในระยะพัฒนา มีระบบการนิเทศ ติดตามเสริมพลังแบบกัลยาณมิตรเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และใช้กิจกรรมของการประกันคุณภาพ เพื่อรับประกันความสำเร็จของการบริหารจัดการในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา

3.9 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนเครือข่ายประกอบด้วย 1) เทคโนโลยีในการสื่อสาร (Communication Technology) เช่น โทรศัพท์ โทรสาร โพรเซสเซอร์อิเล็กทรอนิกส์ การใช้บล็อก 2) เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล (Storage Technology) ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) ได้แก่ คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดดิส แผ่นซีดี กล้องถ่ายภาพ ด้านซอฟต์แวร์ (Software) เช่น โปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ อาทิ ไมโครซอฟท์เอ็กเซล ไมโครซอฟท์เอ็กเซล หรือจะพัฒนาระบบฐานข้อมูลขึ้นมาเองและ 3) เทคโนโลยีในการแบ่งปันข้อมูล (Knowledge Sharing) การแบ่งปันข้อมูล การใช้ข้อมูลร่วมกันการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารระหว่างเครือข่ายหลัก และเครือข่ายสาขาเทคโนโลยีที่นำมาใช้นี้ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูล (Share Files) การใช้บล็อก (Blog) การใช้เว็บบอร์ด (Web Board)

3.10 พัฒนาระบบการติดตามและการประเมินผลเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาผู้เรียนมี คณะกรรมการติดตามประเมินผล เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในศูนย์เครือข่ายเพื่อถอดบทเรียนนำไปพัฒนามาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. บริบทที่หนุนเสริมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในสถานศึกษาต้องเกิดจากความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาและชุมชนในพื้นที่มาร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ เตรียมความพร้อมในการกำหนดแผนและกิจกรรมการดำเนินการ สร้างสำนึกร่วมเพื่อส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้มีการบริหารจัดการที่ดีแบบมีส่วนร่วมทั้งในภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาในเชิงพื้นที่ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ตามเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน (Office of the Education Council, 2017) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Manopasao (2013) ที่พบว่า ปัจจัยที่หนุนเสริมในการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน คือ เป้าหมายในการดำเนินงานของเครือข่ายชัดเจน การร่วมมือภายในเครือข่าย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ความสามัคคี และความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย มีการพบปะกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกเครือข่าย การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ภายในเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายที่ดีจะต้องมีโครงสร้างการประสานงานในแนวราบมีอิสระต่อกัน มีการแบ่งงานกันทำบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจการตัดสินใจและต้องใช้เวลากับการพัฒนา เพราะจะต้องสร้างความรู้สึกรักศรัทธาความไว้วางใจ

เชื่อใจให้ได้ โดยองค์ประกอบของเครือข่ายจะต้องประกอบด้วย การรับรู้ และมุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วม มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันที่เป็นธรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายทุกคน มีการเสริมสร้างซึ่งกัน และกัน เช่น การนำจุดแข็งของอีกฝ่ายหนึ่งไปใช้แก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง การเกื้อหนุนพึ่งพากันสอดคล้องกับผล การวิจัยของ Chokkerd and Noisap (2016) การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายมีกระบวนการที่สำคัญ คือ 1) ค้นหาความรู้ เดิมที่มีอยู่โดยการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการทำงานที่ผ่านมา ค้นหาความรู้ที่ต้องการพัฒนา 2) สร้างและแสวงหา ความรู้โดยจัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการส่วนที่ขาดโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) จัดทำคู่มือการดำเนินงานที่ชัดเจน 4) จัด กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคีเครือข่าย 5) ส่งเสริมการทำวิจัยคิดค้นนวัตกรรมใหม่ในการดำเนินงาน ในการ บริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ต้องสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดการยอมรับของฝ่ายบริหาร การมีทรัพยากรที่จำเป็น อย่างเพียงพอ รวมถึงการบริหารจัดการให้มีโครงสร้าง ระบบงาน การนิเทศ ติดตาม กำกับประสานงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของเครือข่ายประสบความสำเร็จ ในลักษณะของการมีส่วนร่วม มีทั้งการร่วมรับรู้ รับทราบ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การร่วมคิด ร่วมปฏิบัติจนถึงร่วมประเมินผลและพัฒนาระดับ ของการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญที่จะประสานสัมพันธ์ให้เครือข่ายมีความเป็นปึกแผ่น และมีนวัตกรรมการศึกษา ผลิตรายการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งและยั่งยืนของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

2. กลยุทธ์ขับเคลื่อนเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนเป็นการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดการบริหารและกระจายอำนาจทางการศึกษาในลักษณะเครือข่าย การเรียนรู้ (Thorndike, 1966; Hannaway and Carnoy, 1993) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Manopasao (2013) ที่เสนอกระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จนั้น ประกอบด้วย 1) การสร้างทีมวิจัยและสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน 2) ออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและเครือข่าย 4) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย 5) การประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย และ 6) การ ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย มีการจัดตั้งองค์กรรองรับทั้งในส่วนกลางและเครือข่ายระดับพื้นที่ การ บริหารจัดการยึดหลักธรรมาภิบาลได้ส่งเสริมการศึกษาแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนได้เข้า มาพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการบริหารตนเอง มีความพร้อมรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบถ่วงดุล มีกลไกการขับเคลื่อน ที่สำคัญ คือ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) จะช่วยส่งเสริมการมีภาวะคุณภาพการศึกษา (Mangkhang, 2016) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศของเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพเพื่อการติดต่อ สื่อสาร การใช้ข้อมูล ร่วมกันอย่างจริงจัง การใช้กิจกรรมการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) อย่างต่อเนื่องระหว่างเครือข่ายที่มีการ ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) กับผู้ขอเทียบเคียง การนิเทศติดตาม หนุนเสริมกำลังใจ เยี่ยมเยียนระหว่าง เครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และใช้กิจกรรมของการประกันคุณภาพเพื่อรับประกันความสำเร็จของการบริหารจัดการการศึกษา ในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jansan and Smarmyad (2015) ที่เสนอแนวทางการจัดการ ความรู้จำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้จะเพิ่มความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล การ ติดต่อสื่อสารและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ เพื่อแบ่งปันความรู้ที่ส่งเสริมการสร้างคุณภาพการศึกษาที่ต่อเนื่อง

3. เครือข่ายการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ซึ่งเป็นการขับเคลื่อน การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตามกรอบแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionism Theory) ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านประสบการณ์เป็นผู้ประกอบ กิจกรรมและนำกิจกรรมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ (Dewey, 1972; Comte, 1974; Thorndike, 1966; Siemens, 2005) โดยเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนเชิงพื้นที่มีการประสานเชิงสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกของ เครือข่าย ได้แก่ สถาบันผลิตครูในพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และ สถานศึกษา โดยที่สถานศึกษาเป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาและสิ่งที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนใน สถานศึกษา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียน แล้วนำสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ผู้เรียนไปร่วมกับสถาบันการผลิตครูได้วางแผนเพื่อหาวัตกรรมการกิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้เรียน และสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูในพื้นที่จะเป็นผู้ให้ความรู้ โดยการถ่ายทอดนวัตกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกของเครือข่ายเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียน ซึ่งจุดแข็งของเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูย่อมมีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงพื้นที่และมีเครือข่ายบัณฑิตครูที่มีความผูกพันมาเป็นระยะเวลาอันนานที่จะช่วยให้การรักษาความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องได้ ดังที่ Chuenjit (2014) ที่เสนอแนวทางการบริหารเครือข่ายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบาย 2) จุดมุ่งหมาย 3) การสร้างเครือข่าย 4) วิธีดำเนินการบริหารจัดการเครือข่าย และ 5) การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nilkaewbowonwit, Chaichompu and Wongnam (2016) กระบวนการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) ชั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ชั้นประสานสถาบันองค์กรเครือข่าย 3) ชั้นสร้างพันธมิตรสัญญาาร่วมกัน 4) ชั้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ 6) ชั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานศึกษาจะเป็นผู้นำนวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนในสถานศึกษา ซึ่งผลการดำเนินการสามารถนำไปพัฒนาและปรับกระบวนการให้เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีความแตกต่างเชิงบริบท โดยสถาบันการผลิตครูในพื้นที่ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่สถานศึกษาสามารถวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม หนุนเสริมกำลังใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินผลแล้วนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ วิจัย ปรับปรุง พัฒนานวัตกรรม กิจกรรมการดำเนินการ เทคนิควิธีการเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้เรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Office of the Education Council (2016) ที่ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายวิจัยทางการศึกษาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 1) กลุ่มแกนนำเครือข่ายต้องแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อสมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนสมาชิก ต้องสร้างศรัทธาต่อสมาชิกเครือข่าย และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในเครือข่ายให้แก่สมาชิก โดยต้องชี้แจงและโน้มน้าวให้สมาชิกเครือข่ายเห็นความสำคัญและประโยชน์ของเครือข่าย 2) สมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกัน และการดำเนินงานของเครือข่ายว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติอย่างไร และ 3) การบริหารเครือข่ายควรมีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายโดยตรง ซึ่งอาจจะดำเนินการในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานร่วมกันของหน่วยงานภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ จึงอาจจัดทำเป็นคำสั่งอย่างเป็นทางการ หรืออาจมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกันระหว่างองค์กรภาคีเครือข่าย มีการสร้างระบบจิตใจที่เป็นประโยชน์ร่วมกันในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่าย และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้เปิดพื้นที่ให้ชุมชน องค์กรภาคประชาสังคม และสถาบันการผลิตครูในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อบูรณาการทรัพยากรในทุกภาคส่วนสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการสร้างความพร้อมของเครือข่ายฝ่ายบริหารของเครือข่ายทุกระดับจะต้องมีความเข้าใจตรงกันในวัตถุประสงค์เป้าหมายของการดำเนินงานและพร้อมที่จะดำเนินการตามกลยุทธ์ที่วางไว้ สนับสนุน ส่งเสริมให้มีหน่วยงานหรือบุคลากรรับผิดชอบเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ กติกา รองรับให้สอดคล้องกัน ทั้งส่วนกลาง คือ สถาบันการผลิตครูระดับพื้นที่และสถานศึกษาเครือข่าย มีโครงสร้างการบริหารเครือข่ายที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจกับสมาชิกในองค์กรทุกระดับถึงประโยชน์ที่จะได้จากการเป็นสมาชิกเครือข่าย การจัดตั้งอำนวยการความสะดวที่จำเป็น และทรัพยากรที่จะช่วยให้การดำเนินงานเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่น และฝ่ายบริหารจะต้องอำนวยความสะดวกมีการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างจริงจัง มีความพร้อมที่จะสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และธำรงความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ปรับเปลี่ยนไปตามวาระการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหาร

1.2 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมในเครือข่ายการเรียนรู้จะต้องจัดให้มีแผนงานโครงการ และกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับ และขั้นตอนการดำเนินงานเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการจัดการ

ความรู้ (KM) โดยฝ่ายบริหารจะต้องถือเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรทั้งการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง (Knowledge Sharing) และการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจัง (Knowledge Asset) นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมให้ใช้กระบวนการของการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในลักษณะพันธมิตรหรือคู่สัญญากันมากขึ้นระหว่างสถานศึกษาในเครือข่ายที่ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) กับสถานศึกษาที่ต้องการเรียนรู้จากสถานศึกษาต้นแบบ โดยใช้เป็นสถานศึกษาเครือข่ายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสถาบันผลิตครู มีกิจกรรมหลากหลายที่สร้างความผูกพัน การสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ ประสานงานความร่วมมือช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ทั้งบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องร่วมกันวางแผนจัดการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

1.3 ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย โครงสร้างการบริหารควรเป็นโครงสร้างที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกเครือข่ายและควรเริ่มต้นจากโครงสร้างแบบง่ายไม่ซับซ้อนก่อน คือ การกำหนดโครงสร้างการให้มียุทธศาสตร์ที่รับผิดชอบอันเกิดจากผลการวิจัยนี้ โดยในระดับเครือข่ายระดับการปฏิบัติในสถานศึกษาสามารถแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม ประสานและหรือทำงานร่วมกับส่วนกลางในแต่ละกลุ่มงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ร่วมกันกำหนดไว้ ทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ โดยใช้ทรัพยากรของแต่ละองค์กรเครือข่ายไปพลางก่อน ในขณะที่เครือข่ายหลักอาจจัดสรรทรัพยากรบางส่วนให้เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการหนุนเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อนำไปใช้ดำเนินการตามภารกิจหลักที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน สำหรับภารกิจการบริหารจัดการในระดับนโยบายหรือระดับบริหารจะต้องจัดให้มีแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์หลักร่วมกัน ใช้ระบบสารสนเทศที่ร่วมกันออกแบบและใช้ประโยชน์ร่วมกัน จัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือในหมู่สมาชิก การพัฒนาทีมงานและภาวะผู้นำ จัดระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จัดทำข้อตกลงร่วมกันในอันที่จะบริหารจัดการแบบเครือข่ายพลังอาสา มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดี ที่สำคัญเครือข่ายจะเข้มแข็งและยั่งยืนได้เพราะการมีกิจกรรมต่อเนื่อง การมีผลงานที่เป็นที่ยอมรับ จึงควรจัดให้มีการนำเสนอหรือประเมินผลความสำเร็จร่วมกัน โดยฝ่ายบริหารได้ใช้ข้อมูลส่วนนี้ในการพัฒนาเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

2. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปใช้

2.1 การนำกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างพื้นฐานความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาคีผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อให้การขับเคลื่อนมีพลังและทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เห็นเป็นรูปธรรม

2.2 การสร้างเจตคติและแรงจูงใจในการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ในลักษณะของเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการส่งเสริมก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้การขับเคลื่อนบรรลุเป้าหมายและเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

2.3 การร่วมเครือข่ายของครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ควรพิจารณาเฉพาะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ที่แต่ละคนได้รับในฐานะที่เป็นกระบวนการทางวิชาชีพชั้นสูง การได้มีส่วนแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงในพื้นที่ระหว่างครูที่เชี่ยวชาญ บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนทางวิชาชีพครูได้อย่างดี (Professional Learning Community: PLC)

2.4 การสร้างบรรยากาศในระหว่างการทำงานร่วมกันของภาคีผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม (Physical Climate) ด้านปัญญา (Mental Climate) และด้านจิตสำนึก (Psychological Climate) จะช่วยเสริมสร้างการทำงานในรูปของเครือข่ายให้บรรลุผลสำเร็จ และผู้ร่วมงานทุกฝ่ายปฏิบัติงานหรือความสุข เกิดการคงอยู่กิจกรรมของเครือข่ายที่ยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ได้ค้นพบระบบการนิเทศ ติดตามแบบมีส่วนร่วมจึงควรมีการวิจัย เพื่อศึกษากลยุทธ์ขับเคลื่อนการนิเทศแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนเครือข่ายการเรียนรู้

3.2 กลยุทธ์ขับเคลื่อนเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้ค้นพบแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับนวัตกรรมเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนเชิงพื้นที่จึงควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเครือข่ายออนไลน์ในโรงเรียน เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.3 นวัตกรรมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้ ทำให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการจัดการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เกิดการสร้างพื้นที่ชุมชนทางวิชาชีพร่วมกับครุคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อค้นหานวัตกรรมที่ใช้ในสถานศึกษามาพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู จึงควรมีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสมรรถนะการ จัดการเรียนรู้ครูสังคมศึกษาในพื้นที่ต่างบริบทของโรงเรียนในเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการผลิตครูในท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการวิจัยเรื่อง การ วิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และขอขอบคุณผู้บริหารและครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดลำพูนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย ซึ่งผลการศึกษา ที่ค้นพบในโครงการวิจัย ผู้เขียนได้นำมาเสนอเป็นบทความวิจัยนี้

References

Buosonte, R. (2013). *Qualitative Research in Education*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Chokkerd, M., & Noisap, L. (2016). The Development a Network to Promote Healthy Aging, Uttaradit Province. *Journal of ODPC 10th Ubon Ratchathani*, 14(2), 33-44.

Chuenjit, A. (2014). The Development of an Internal Quality Assurance Management Network Model for Small Basic Education School. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 7(3), 1170-1181.

Comte, A. (1974). *Positive Philosophy*. New York: AMS Press.

Dewey, J. (1972). *Reconstruction in Philosophy*. Boston: Beacon Press.

Hannaway, J., & Carnoy, M. (1993). *Decentralization and School Improvement: Can We Fulfill the Promise?* San Francisco, CA: Jossey-Bass Publisher.

Jansan, W., & Smarnyad, S. (2015). The Development Strategy for Learning Organization of Air Command and Staff College, Directorate of Education and Training, Royal Thai Air Force. *EAU Heritage Journal of Social Science and Humanity*, 5(3), 182-197.

Mangkhang, C. (2016). *Quality Education Leadership to Social Studies Learning Standards*. Chiang Mai: Diamond Graphic Group.

Manokarn, M. (2017). A synthesis of Basic Educational Management for School in Highland and Rural Areas. *Journal of Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University*, 18(1), 70–82.

Manopasao, P. (2013). Driving Process of the Network among Community Enterprise Groups: An Effective Tool for Agricultural Extension Workers in Lamphun Province. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 41(1), 17–26.

Muenratch, P., & Pardthaisong, L. (2017). The Impacts of Migrant Workers in Agricultural Sector: A Case Study of Cambodian Workers in Longan Orchard Area in Lamphun Province. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(2), 558–571.

Nilkaewbowonwit, P., Chaichompu, S., & Wongnam, P. (2016). Model of Academic Cooperation Network Development of Primary Educational Service Area Offices under the Office of Basic Education Commission. *Journal of Education, Burapha University*, 27(3), 18–32.

Office of Social Promotion for Learning and Quality Youth. (2011). *Development Learning Project of Lumphun Province*. Bangkok: Office of Social Promotion for Learning and Quality Youth.

Office of the Education Council. (2015). *A Study of Production Status and Teacher Development in Thailand*. Bangkok: Prikwan Graphics.

Office of the Education Council. (2016). *Guidelines for Promoting Educational Research Network to Drive Research Education and Development*. Bangkok: Prikwan Graphic.

Office of the Education Council. (2017). *National Educational Plan B.E. 2017–2036*. Bangkok: Prikwan Graphic.

Phuvipadawat, S., Chiengchee, T., Putthaprasert, C., Mangkhang, C., Govittayangkull, P., & Morya, C. (2009). *The Research and Development Connecting Promotion of Innovative Learning Networks of Teachers and Educational Personnel for Quality Development of Learners* (Research report). Chiang Mai: Faculty of Education, Chiang Mai University.

Pothisita, C. (2007). *Art and Science of Qualitative Research* (3rd ed.). Bangkok: Amarin Printing & Publishing.

Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.

Sinlarat, P. (2015). *Philosophy of Creative Education and Productivity*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Thorndike, E. L. (1966). *Human Learning*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Tunhikorn, B. (2012). *Integration the Project-Based Learning using ICT to Develop Characteristics of a New Generation of Students to Support the Second Phase of Educational Reform in Thailand* (Research report). Bangkok: Office of the Education Council, Ministry of Education.